

Sivistysvaliokunnalle

Lausuntopyyntö 2.5.2022

K 7/2022 vp Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry kiittää mahdollisuudesta lausua yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2022, ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Yleisesti

Usein ajatellaan, että koulutussektorilla yhdenvertaisuus on muita elämän osa-alueita edellä. Kertomuksesta käy ilmi, että vireille tulleissa syrjintäyhteydenotoissa koulutussektori on lähes tasoissa, jaetulla kolmannella sijalla. SAMOKin näkemyksen mukaan monet korkea-asteen syrjintätilanteet eivät etene virallisille tahoille saakka vaan tilanteita pyritään selvittämään koulun sisällä ja valitettavan usein opiskelija joutuu tyytymään epäyhdenvertaiseen lopputulokseen. SAMOK pitää tärkeänä, että koulutussektorin yhdenvertaisuuteen kiinnitetään aktiivisesti huomiota myös jatkossa ja yhdenvertaisuussuunnittelun toteutusta ja edistämistä seurataan.

Yhdenvertaisuus koulutussektorilla

SAMOK pitää kannatettavana esitystä yhdenvertaisuussuunnitteluelvoitteen ulottamisesta koko koulutuspolulle. Jo varhaiskasvatuksen aikana koetut syrjintäkokemukset voivat ohjata vahvasti oppilaita ja myöhemmin opiskelijoita sekä heidän perheitään muun muassa koulutusvalinnoissa. Heijastukset ovat pitkäjänteisiä ja näkyvät vielä korkea-asteellakin.

Opinto-ohjaukseen ja opiskelijoiden ohjaukseen tulee panostaa myös yhdenvertaisuusnäkökulmasta, eikä sitä pidä unohtaa edes korkea-asteella. Korkeakoulussa saadulla ohjauksella on merkittäviä vaikutuksia myöhempään työelämään. SAMOK uskoo, että koulutuspolun aikainen ohjaus opettaa sekä siihen, miten työelämässä käyttäydytään muita kohtaan että siihen, millaista kohtelua itse ansaitsee.

SAMOK yhtyy yhdenvertaisuusvaltuutetun huoleen siitä, että yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen koetaan monessa paikassa ainoastaan pakolliseksi velvollisuudeksi eikä yhdenvertaisuussuunnitelmaa tehdä riittävän laadukkaasti niin, että se ohjaisi yhdenvertaisuuden kehittämistä. SAMOK pitää tärkeänä, että koulutussektorilla yhdenvertaisuuden toteutumista seurataan aktiivisesti.

Yhdenvertaisuus osana kokonaisvaltaista hyvinvointia

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa käy ilmi, että sosiaali- ja terveydenhuolto on keskeisessä roolissa ihmisten yhdenvertaisuudessa. SAMOK kiittää merkittävästä yhdenvertaisuuspanostuksesta, kun Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) palvelut laajennettiin ammattikorkeakouluopiskelijoille. Tämä on ollut merkittävä edistys korkeakouluopiskelijoiden keskinäisessä yhdenvertaisuudessa.

Koronapandemia on monin tavoin heikentänyt opiskelijoiden hyvinvointia ja KOTT-tutkimuksen¹ mukaan yli puolet korkeakouluopiskelijoista on psyykkisesti kuormittuneita. Myös yhdenvertaisuus on heikentynyt, sillä kohtuullisia mukautuksia opetuksessa ei ole voitu täysimittaisina toteuttaa. Opiskelijoiden hyvinvointi tulee turvata yhdenvertaisesti. Kuten lasten ja nuorten, myös korkeakouluopiskelijoiden kohdalla tämä vaatii panostuksia ja huomion kiinnittämisestä yksilölliseen tukeen, opinto- ja opiskelijaohjaukseen sekä etenkin matalan kynnyksen mielenterveyspalveluihin ja varhaisen puuttumisen malliin.

SAMOK esittää, että opiskelijoiden opintoihin liittyviä suorituspaineita tulee laskea ja terveyteen ja jaksamiseen liittyviä asioita edistää ja ongelmia ennaltaehkäistä aiempaa paremmin. On kestävämpää, että korkeakouluopiskelijoiden määrää lisätään, mutta samaan aikaan yhä useampi opiskelija uupuu opintojen aikana. Tavoitteen tulee olla se, että opiskelijat valmistuvat hyvinvoivina työelämään. Tätä tavoitetta tulee tavoitella systemaattisesti kaikilla sektoreilla.

¹ [Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus KOTT 2021](#)

Korkeakoulu yhteisön toiminnalla on merkittävä rooli opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisessa. Tässä on kuitenkin merkittävä yhdenvertaisuushaaste ammattikorkeakouluopiskelijoiden kannalta, sillä opiskelijakunnilla, jotka ylläpitävät yhteisöllistä toimintaa, ei ole vastaavia resursseja toimintaan kuin ylioppilaskunnilla. Viime vuosina joillain opiskelijakunnilla on ollut haasteita selvitä perustehtävien hoitamisesta talousvaikeuksien takia, jolloin myös häirintää ehkäisevän sekä yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia tukevan toiminnan järjestämiseen ei ole ollut riittäviä resursseja.

Kansainvälisten opiskelijoiden yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomuksessa mainitaan, että osa Suomessa asuvista vailla oleskelulupaa olevista ulkomaalaisista ihmisistä on ajautunut tilanteeseen, jossa heillä on heikot mahdollisuudet virallistaa oleskelunsa Suomessa. Muun muassa lainsäädännön ja ratkaisukäytännön kiristymisen johdosta yhä useampi saa kielteisen oleskelulupapäätöksen myös silloin kun kotoutuminen on alkanut hyvin ja henkilö on opiskellut itselleen Suomessa tutkinnon. SAMOK näkee kohtuuttomana, että esimerkiksi matkustusasiakirjavaatimus on tosiasiaa voinut muodostua ylitsepäaseämmäksi esteeksi Suomessa jo oleskelevalle hakijalle. Tämänhetkinen oikeustila tarkoittaa muun muassa sitä, että somalialainen henkilö ei voi lähtökohtaisesti saada oleskelulupaa Suomeen esimerkiksi opiskelun perusteella. Tämä on potentiaalisten kansainvälisten opiskelijoiden kannalta merkittävä yhdenvertaisuusongelma, joka tulee korjata.

Kertomuksessa todetaan, että laki jättää lainsoveltajalle laajan harkintavallan oleskeluluvan epäämiseksi, mutta ei anna tehokkaita työkaluja soveltaa lakia hakijamyönteisellä tavalla. Vaikka oleskelulupa voidaan myöntää 52 §:n mukaan yksilöllisistä inhimillisistä syistä, on lakia sovellettaessa kynnys kyseisen perusteen käyttämiseksi kuitenkin hyvin korkea: oleskelua on lähes mahdotonta saada laillistetuksi esimerkiksi Suomeen syntyneiden siteiden, kuten työn, perhesiteiden tai opiskelun, perusteella. SAMOK näkee, että ulkomaalaislakia tulisi muokata paremmin varmistamaan se, että oleskelulupa voidaan myöntää silloin kun se on sekä yksilön, että yhteiskunnan näkökulmasta järkevää. SAMOK yhtyy kertomuksessa esiteltyihin suosituksiin, joiden mukaan ulkomaalaislain on mahdollistettava hakijan kokonaistilanteen huomioon ottaminen nykyistä paremmin ja hakijan yrityksiä virallistaa oleskelunsa ei tulisi pitää moitittavana toimintana.

Lisäksi SAMOK haluaa erikseen mainita, että valmistelussa olevan D-viisumin laajentaminen opiskelijoille, tutkijoille ja heidän perheenjäsenilleen toisi kyseiset

ryhmät erityisasiantuntijoiden ja kasvuyrittäjien sekä heidän perheenjäsentensä kanssa yhdenvertaiseen asemaan. SAMOK pitääkin kyseistä esitystä (VN/31772/2021) ja sen tavoitteita kannatettavina ja hyvinä.

Helsingissä 12.5.2022

Emmi Lainpelto
puheenjohtaja

Vellu Taskila
toiminnanjohtaja

Lisätietoja:

Ninni Kuparinen
hyvinvointipolitiikan asiantuntija
ninni.kuparinen@samok.fi
040 164 7992

Roosa Veijola
Eurooppapolitiikan asiantuntija
roosa.veijola@samok.fi
050 389 1012